

Taborišča so bila grožnja še 1967.

SEZNAM

Jugoslovanski in slovenski politični vrh sta še leta 1967, pred vdorom sil Varšavskega pakta v Češkoslovaško, razmišljala, da bi spet ustanovila zadostno število koncentracijskih taborišč za politične oporečnike – Najprej bi v štiri taborišča internirali približno tisoč tako imenovanih notranjih sovražnikov socializma, med njimi najmanj sto žensk – Teharje in Šentvid nad Ljubljano lahko štejemo za najstrahotnejši evropski taborišči po drugi svetovni vojni, saj se je iz njiju praviloma odhajalo v smrt

LJUBLJANA, 25. OKTOBRA

Vodja Sektorja pravosodnega ministrstva za popravno krivic in narodno spravo dr. **Milko Mikola** je včeraj na novinarski konferenci predstavil drugo publikacijo z naslovom Dokumenti in pričevanja o povojnih koncentracijskih taboriščih v Sloveniji. Prvo publikacijo o povojnih delovnih (!) taboriščih je ministrstvo za pravosodje predstavilo že lani. Vodja Sektorja MP za popravno krivic in narodno spravo je poudaril, da so po drugi svetovni vojni v Sloveniji v skladu z navodili tedanjih oblastnikov (slovenske komunistične partije) ustanavljali koncentracijska taborišča, ki jih je po značilnostih nedvomno bilo mogoče primerjati z nacističnimi. Imate prav, kaj naj bi pomenilo so ustanavljali, kdo jih je ustanavljal, nam neznana bitja iz vesolja ali avstralski aborigini? Mar ni šlo konec koncev za Slovenijo, ne pa za Tibet ali nekdanjo Sovjetsko zvezo? Saj res, niso jih ustanavljali neznanci in niti se niso ustanavljala sama od sebe: slovenska koncentracijska taborišča je že maja 1945 začela ustanavljati takratna komunistična politična policija Ozna. Kakor koli, razkritje, da so na območju Slovenije po koncu druge svetovne vojne obstajala koncentracijska taborišča, podobna nacističnim, je kljub vsemu (kljub tistemu, kar smo že doslej vedeli o totalitarističnem nasilju v povojnem obdobju) najbrž za marsikoga šokantno. Zakaj? Že zato, ker doslej še nihče o tem ni bil pripravljen javno, kaj šele tako odkrito in nedvoumno spregovoriti.

Odhodi v smrt

Dr. Mikola, ki je gradivo za publikacijo zbral in tudi uredil, je včeraj med drugim namreč povedal: »Razmere in ravnanje (v taboriščih) je bilo takšno, da jih lahko v vseh ozirih primerjamo z nacističnimi koncentracijskimi taborišči. Teharje in Šentvid nad Ljubljano pa lahko obravnavamo kot dve najstrahotnejši taborišči v Evropi, saj se je od tod odhajalo v smrt.« In še: »Primeren prostor za osrednje koncentracijsko taborišče za pripadnike nemške manjšine iz vse Slovenije in za tiste Slovence, ki so bili obtoženi nemščinstva, pa sta v Strnišču pri Ptuj (v Kidričevem) odkrila **Bojan Polak Stjenka** in pa **Mitja Ribičič - Ciril**, ki sta 13. junija 1945 generalu **Ivanu Mačku - Matiji** poročala, da sta odkrila primeren prostor za logor, ki bi lahko sprejel od 20.000 do 25.000 Švabov.« Druga večja koncentracijska taborišča, podobna tistemu v



Kot da vodja Sektorja za popravno krivic in narodno spravo dr. **Milko Mikola** še vedno ne more verjeti svojim očem, ko lista po Dokumentih in pričevanjih o povojnih koncentracijskih taboriščih. (Foto: Jure Eržen)

Strnišču pri Ptuj, je povojna oblast ustanovila še v Hrastovcu pri Sv. Lenartu (v Slovenskih goricah), v Brestrnici zahodno od Maribora, na Studencih pri Mariboru in na Teharjah pri Celju. Pripadnike madžarske narodne manjšine so, denimo, internirali v koncentracijskih taboriščih Hrastovec, Strnišče pri Ptuj in Filovci. Pripadnike Slovenskega domobranstva pa je Ozna skupaj z vrnjenimi civilisti internirala v koncentracijskih taboriščih v Šentvidu nad Ljubljano in na Teharjah. Vsa ta taborišča so obstajala do jeseni (septembra, oktobra) 1945, ko jih je komunistična oblast odpravila, natančneje, ko jih je (ra-

zen Hrastovca in Filovcev) razglasila za delovno-kazenska taborišča za politične obsojence, ki so bili obsojeni na odvzem prostosti s prisilnim delom.

V publikaciji o povojnih koncentracijskih taboriščih si lahko preberete tudi 40 različnih bolj ali manj naključno ohranjenih listin, saj dokumente Ozne, ki so nastali pri ustanavljanju in upravljanju taborišč, bodisi niso hranili (?) ali do danes zgodovinarji še niso odkrili. So pa v publikacijo vključili tudi 70 pričevanj preživelih taboriščnikov o njihovih pretresljivih izkušnjah v Strnišču, Hrastovcu, Brestrnici in Filovcih.

Pričevanja preživelih

A niti to še ni najbolj nepojmljivo razkritje. Zares neverjetno in težko predstavljivo je namreč pojasnilo dr. Mikole, da je komunistična oblast še ob koncu šestdesetih let (še leta 1967) razmišljala o vnovičnem ustanavljanju koncentracijskih taborišč za tako imenovane notranje sovražnike (za politične oporečnike): šele pred dobrima dvema mesecema je strokovnjakom Sektorja za popravno krivic in narodno spravo prišel v roke neevidentirani dokument oziroma študija iz leta 1967 o tem, kje in kako bi kazalo vnovič vzpostavljati

koncentracijska taborišča, če bi republiško politično vodstvo presodilo, da so nastopile izredne oziroma vojne razmere. Služba državne varnosti je pripravila celo že seznam – študijo in seznam so pripravili v času, ko so se začeli pospešeno zaostrovati odnosi med Češkoslovaško in Sovjetsko zvezo, ko so zvezne oblasti začele ugotavljati, da bi morebitna intervencija sil Varšavskega pakta na Češkoslovaškem lahko predstavljala zelo resno grožnjo tudi za Jugoslavijo – z imeni približno 1000 političnih nasprotnikov socialističnega režima (večina teh je bila moških, na seznamu pa se je znašlo tudi sto žensk), ki naj bi jih najprej oziroma nemudoma, po hitrem postopku internirali v koncentracijska taborišča, ustanovljena na novo. Srhljivo, še leta 1967 je slovensko politično vodstvo ugotavljalo, da bi najbrž zadostovala že štiri koncentracijska taborišča, dve za Štajersko, eno za Primorsko in Gorenjsko ter še eno za Dolenjsko. Iz dokumenta z oznako strogo zaupno izhaja, da je tedanji republiški sekretariat za pravosodje tedanji upravi javne varnosti predlagal, naj – določi komisijo, ki bo našla primeren kraj za lokacijo (štiri) taborišč za zapornike.

Jadran Vatovec